

Zelei Miklós

Jövőre évforduló

Ilyenkor Horger Antal is mindig jubiláns. Pedig ő nem 1905-ben született és nem 1937-ben halt meg. Születésben (Lugos, 1872) is megelőzte József Attilát, s túl is élte (Budapestben halt meg 1946-ban; jövőre hatvan éve!).

Aki egy kicsit is tájékozott az irodalomban, tudja, hogy Horger Antal a „Nincsen apám” versemért (Tiszta szívvel, 1925) eltanácsolta a húszéves költőt a Kolozsvárról eltanácsolt szegedi (Ferenc József [Attila] Tudományegyetemről).

Sokkal többet viszont azok se tudnak Horger Antalról, akik az irodalomban az átlagosnál jártasabbak. (Például, hogy középiskolai tanár volt Brassóban, hogy 1940-től tanított a kolozsvári egyetemen, hogy 1908-ban megjelent *Hétfalusi csángó népmesék* című könyve, és hogy ő a székely nyelvjárások egyik legalaposabb kutatója.) Megnéztem, mit tart róla számon a Magyar Nagylexikon.

Azt hittem, csak ezt.

Ez azonban említve sincs benne.

Horger akadémikus impozáns életművével senki se törődik. A Tiszta szívvel folyamatosan útját állta annak, hogy teljesítménye átjőjön (ma pedig egyébként is csökkent a szellemi teljesítmények esélye. József Attiláé is.) Halálában Horger nem a saját életét éli, hanem folyvást a József Attila-kalandban forog.

Amikor a hatvanas évek közepén többen is Szegedre húzódtunk diáknak – én a tanárképző főiskolára –, minderről annyi volt a fejünkben, hogy ez az a város, amelynek egyeteméről a nagy költőt kidobták. De ez az egyetem ma már a nagy költő nevét viseli!

Dicsőségből?

Büntetésből?

És el voltunk rá szánva, hogy dicsőgesen büntetünk. És hogy ezért majd bennünket is mindenhol kidobnak. De utána majd mindent rólunk neveznek el.

Nem így történt.

A Szegedi Tanárképző Főiskolából például nem Zelei Miklós, hanem Juhász Gyula Tanárképző Főiskola lett, aminek bizonyára az a magyarázata, hogy mégse lettem kirúgva. Ami nem rajtam múlt, mert én mindent megtettem érte.

A szegedi rendőrök nem merték elverni a diákokat. Sose lehet tudni, hogy két-három év múlva kiből mi lesz.

A szegedi oktatók a verselő diákoknak adtak menlevelet. Akinek egy-két verse megjelent a Tiszatájban, a közeli Új Szimposionban, estje volt a Bartók Művelődési Házban, vagy a Liliom utcai KISZ-klubban – ami Horger Antal-József Attila idejében kuplerájként szolgált –, annak szinte mindent lehetett.

Ez volt a szegedi bádogyomor korszaka. Ivás közben – márpedig ittunk, váltás nélkül, napi három műszakban – nem etünk. Pazarlásnak tartottuk, mivel a zabálás csökkenti az alkohol kedvező hatásait. S az volt a főcápa irányja, hogy öt napig inni, aztán egy ötforintost lenyelni, s ha odalent koppan, akkor jó.

Oktatók is akadtak, akik jó példájukkal törték előttünk az utat. Gerelyes Endre prózaíró és ökölvívó bajnok vezette be a kétkiflis módszert. Amikor a főiskola Irodalom Tanszékéről átment a Béke Tanszékre, hogy bedobjon néhány pusztamérgei rizling fröccsöt, visszafelé, a kijáratnál mindig vett két kiflit, hogyha lesik a főigazgatói iroda ablakából, azt lássák, hogy uzsonnázik. Vagy kiváló szemináriumvezetőnk, Farkas László, aki úgy be tudott rúgni, hogy órán mondat közben elaludt. De asztalra bukott fejjel is okosabb volt nem egy kollégájánál. Esztétikát adott elő például dr. Elekes Mihály adjunktus, aki irodalmi tudományokból nem tudott doktorálni, kijárta hát a jogi egyetemet, és így lett a mi doktorunk. Előadásain halálos komolyan olyanokat mondott, hogy *pur la púr (a l'art pour l'art helyett)*. És József Attila szobra nem indult meg, hogy mint kisvárosi kövendég, beszéljen ezekre az előadásokra, és fenéken billentse az előadót: Tömörkény István, Juhász Gyula, Móra Ferenc, József Attila, Radnóti Miklós, Szentgyörgyi Albert, Bálint Sándor városát nem a szellem tartotta kezében.

Az oktatói hadak alkoholt választó harcosaival nem volt gondunk. A többi tanár meg tartott attól, hogy az előtte álló, kocsmaszagú bűdös disznó esetleg költőfejedelem. És nem akartak belefutni egy újabb József Attila-duellumba.

Hogy még egy szobor a dékáni hivatal közepében?

Na ne!

Megnéztem most az utcaneveket. Horger Antalról se Szegeden, se Budapestben nincs utca elnevezve. Gondolom, Kolozsváron még úgy se, Lugoson meg valószínűleg nem is tudják már, hogy a földijük. Pedig jól hangzana: *Lugosi Magyarok Horger Antal Hagymányőrző Egyesülete*.

Egy hangtani törvény volt Horgerről valaha elnevezve. Aztán ezt is átkeresztelték.

De ma már József Attila Tudományegyetem meg Juhász Gyula Főiskola sincsen. Egy újabb erőszakos korszak névadásai fedik el a múltat.

„Középiskolás fokon?”

Hát nem.

Pedig de nagyszerű volna, ha a magyar társadalom és politika elitje – határainkon innen és túl – elérné egy jó középiskola érettségizőinek színvonalát.

(Korunk, harmadik folyam
XVI/3. 2005. március)

Zelei Miklós

Kiskunhalas, 1948. november 8. Író, újságíró. Budapestben lakik, több szakmai szervezet tagja. A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaságnak alapítása óta tagja. 1998 márciusában szerkesztői tanácsába választotta a kolozsvári Korunk. 1998 novemberétől Az Irodalom Visszavág című irodalmi és kritikai folyóirat szerkesztője. D: Pro literatura díj, 2000. Fm: Alapítólevél (Kozmosz Könyvek, Budapest, 1980.), Híd (Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1984.), Ágytörténetek (Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1988.), Hullaciróka (Kalligram, Pozsony, 1998), A kettézárt falu (Ister, Budapest, 2000, 2001), Itt állunk egy szál megmaradásban (Délmagyarország, Szeged, 2000), Álljon fel! (Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2003), A halasi norma (GM&Társai Kiadó, Budapest, 2003)